

GAJDÓ ÁGNES

Ráckeresztúri Hírmondó
szerkesztő

Képeslapok titkát kutatva

Ilia Mihálynak, a nagy levelezőnek

Életünk és történetünk kézfogások sorozata. Bemutatkozunk, kapcsolatba kerülünk, megismerkedünk, összebarátkozunk, elköszönünk. Mindezt úgy, hogy először bizalommal, érdeklődve, kíváncsian, bátortalanul nyújtjuk a kezünket, mondjuk a nevünket, s a másik ugyanígy tesz. Talán bátrabban, több önbizalommal, kedvesebben, várakozón. Emlékszem, amikor a szegedi, akkor még József Attila Tudományegyetemre kerültem, s már az első héten a határon túli magyar irodalomról vállalt referátumhoz gyűjtve anyagot a tanszéki könyvtárból egyenesen Ilia tanár úr szobájában kötöttem ki. A könyvtárban ugyanis akkor éppen Sánta Gábor ült, és nemcsak szakirodalmat adott a kezembe, hanem fölkísért Miska bácsihoz, akire jól emlékeztem a Kincskeresőtáborokból, ahol Szeged irodalmi múltjáról mesélt a tíz-tizennégy éveseknek. Sajnos cserbenhagy az emlékezetem, és nem tudom biztosan, ki mondta, milyen kontextusban hangzott el, de biztos vagyok benne, hogy valamiképp Ilia tanár úrral beszélgetve került szóba, hogy mindössze néhány kézfogás választ el például József Attilától (akinek az életművét kutattam), hiszen Fábián Dániel emlékei szerint a költő a *Ki a faluba* röpirat kapcsán találkozott Bálint Sándorral, s minden bizonnyal kezét fogtak. (Fábián 1974, idézi Csapody 2013: 29) Ilia Mihály szintén jól ismerte a szegedi néprajzkutatót, a kézfogás az üdvözlésekkor nem maradt el. Az irodalomtörténet is kézfogások sorozata – és kapcsolatok láncolata.

A kapcsolattartás egyik legfontosabb eszköze a levél. Vagy a képeslap. Ebben a nem tudományos dolgozatban utóbbi kerül a középpontba. Ma már az internetes képeslapküldők száma szinte végtelen. A tuti cicás lapoktól kezdve a szívecskés giccseken át feliratos, verses, zenés, animációval megbolondított képeslapokat írhatunk barátainknak, rokonainknak. Bárkinek, akinek számítógépe, okos eszköze képes a világhálóra csatlakozni. Csak néhány kattintás, s máris repül a virtuális postagalamb, virtuális csőrében az üzenettel. De vajon emlékszünk-e még, milyen valódi képes levelezőlapot kapni? Milyen érzés, amikor a postaládából előbukkan egy-egy nyári üdvözlés a Balaton-felvidékről, az Őrségből vagy épp a Magas-Tátrából? Mi fut át fejünkön, amikor meglátjuk szerelmünk, barátunk jól ismert kézírását? Ugye, hogy hevesebben dobog a szívünk? Mert jó érezni, hogy a másik gondolt ránk. Hogy írt. Hírt adott magáról.

A képeslapok története a XIX. század első feléig nyúlik vissza, bár kezdetben még csak a vagyonosabbak küldtek egymásnak mives, rajzos-képes köszöntőt. A

mindenki számára elérhető változat Sir Henry Cole múzeumigazgató ötlete volt, 1843-ban jelent meg Angliában, ám akkor még a piacra dobott ezer, litográfiai eljárással sokszorosított karácsonyi üdvözlőlap mindegyikét utólag, kézzel színezték ki. A képeslap feltalálójának azonban nem őt, hanem August Schwarz oldenburgi kereskedőt tartják, aki 1870-ben egy német levelezőlap bal felső sarkára egy ágyú mögött álló tüzér képét nyomtatta. A fotó- és nyomdatechnika fejlődésének köszönhetően később egyre több és szebb lap jelent meg, városképekkel, híres színészek, írók portréjával, de a vicces lapok is hamar népszerűek lettek. A Magyar Posta 1896-ban adta ki harminckét lapból álló, fametszeteket és litográfiákat tartalmazó millenniumi sorozatát, majd 1900-ban Budapesten rendezték meg az I. Nemzetközi Képes Levelezőlap Kiállítást.

Már gyerekkoromban gyűjtöttem a képeslapokat. Régi példányok után kutatva több mint egy évtizede jutottam el az egyik népszerű internetes piactérre, ahol néha igazi csemegék várnak a gyűjtőkre. Általában nemcsak egy adott városról készült képeslap érdekel, megnézem azt is, kinek küldték. Sokszor a lapok írott oldala érdekesebb, mint a képes. Így akadtam rá több, Bálint Sándornak és feleségének címzett képeslapra. Mint kiderült, az eladóhoz harminc évvel ezelőtt került egy nagyobb gyűjtemény egy régiségekkel üzletelő embertől, s csak a 2010-es évek elején bukkantak elő ezek a lapok. Minthogy minden lapon a Gaál szignó olvasható (piros irónnal rótták) és a megye neve, ahova a képen látható város nevezetessége tartozik, valószínű, hogy Gaál Géza (1911–1981) főiskolai tanár gyűjteménye lehetett. Vagy ő gyűjtötte a lapokat, és kollégájától is kapott párat, vagy létezett egykor egy főiskolai képeslapgyűjtemény, amit Gaál Géza gondozhatott, ám később szétszóródott, és ömlesztve került egy régiségkereskedőhöz, majd onnan az eladóhoz, akitől megvásároltam a Bálint Sándoréknak címzett lapokat.

A címzett ismertsége miatt a küldők személye is érdekes lehet, hiszen ezáltal a Szegeden élt tudós kapcsolati hálóját térképezhetjük föl. Előfordulnak olyan képeslapok, amelyeken valamely ünnephez kapcsolódó, rokontól vagy tanítványtól származó jókívánság szerepel mindössze. Több lap azonban írója és tartalma miatt is alaposabb kutatómunkát igényel. Ebben az írásban csak az érdekesebbnek tűnő lapok bemutatására vállalkozom.

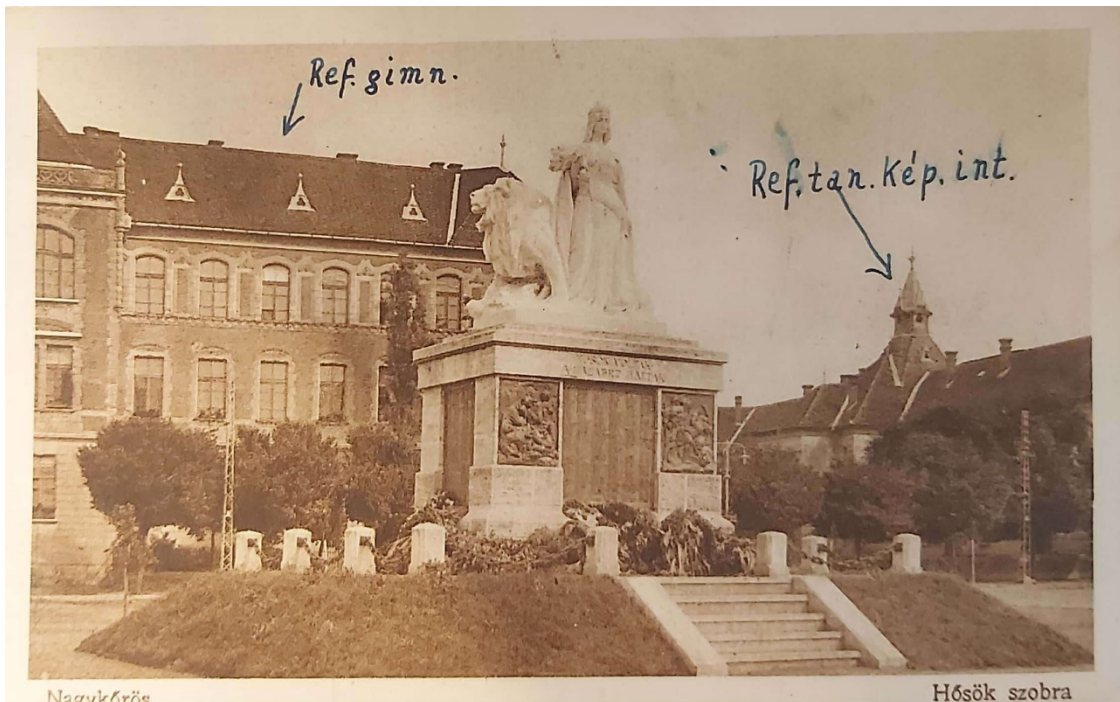
Bálint Sándor élete és tettei az utókor számára példaértékűek. Ennek jele, hogy a katolikus egyház már kezdeményezte boldoggá avatását. Nemcsak kiváló tudós volt, hanem egyszerűségében és szerénységében rendkívüli ember is. Személyiségéből, neveltetéséből, vallásosságából fakadóan mindig a jóra törekedett. Nem ismerte az ellenségeskedést, és szótárából hiányzott a gyűlölet fogalma. Néprajztudósként a magyarlakta területeken élők hiedelemvilágát kutatta, a legrészletesebben a szegedi és Szeged környéki emberek szokásait, gondolkodásmódját térképezte föl, s a magyar katolikus népi vallásosság alkotóelemeit jegyezte le az utókor számára. Gyűjtőútjairól megjelent publikációi igen értékes források. Több mint félezer közleménye, tanulmányai és könyvei tanúskodnak haza- és emberszeretetéről, s arról is, hogyan lehet a magánéleti válságokból kilábalva, a politikai eredetű üldözésektől függetlenül örök s maradandó életművet létrehozni.

A „legszőgedibb szőgedinek” nevezett tudós, néprajzkutató és művészettörténész sokakkal levelezett. Összesen huszonnyolc képeslapot őrzök, amit Bálint Sándornak címeztek, hetet pedig a feleségének. Többről még nem sikerült kideríteni, ki írta, de a kutatás, a nyomozás mindig izgalmas. A ceruzával írt lapoknál fennáll a veszély, hogy az idő múlásával esetleg olvashatatlan lesz az írás, de a tintával vagy tintaceruzával írtak kiállják a próbát; a legrégebbek lassan száz esztendősek már.

(Juhász Béla) Bálint Sándor barátsága Juhász Bélával Szegeden kezdődött. Juhász egy évvel volt idősebb, 1903-ban született Józseffalván, és a szegedi egyetem latin–történelem szakán szerzett diplomát, majd itt doktorált. Bálint Sándor 1922 őszén iratkozott be a Ferenc József Tudományegyetem bölcsészkarára magyar–történelem szakra, ekkor a karon hatvanöt hallgató tanult, köztük Juhász Béla is. A századforduló nagy tudósnevezékének utolsó alakjaival találkozhattak, köztük például Imre Sándorral (1877–1945), aki mindkettőjükre nagy hatást gyakorolt. Ráadásul Juhászt Imre Sándor ajánlotta be Nagykőrösre, ahova 1927-ben érkezett, és neveléstudományokat, valamint magyar nyelvet és irodalmat, történelmet, földrajzot tanított. „Évekig helyettes tanár, majd »rendes« tanár és igazgató-helyettes, tanulmányi vezetői tisztséget töltött be 1957-ig, az intézmény megszűnéséig. Sokaknak volt és lett példaképe. »Kis« Imre Sándornak nevezték a prepák.” (Szeneci 2009: 3)

Innen küldte azt a három képeslapot barátjának, amit őrzök. Az időben legkorábbi képeslap 1928. február 3-i keltezésű, és Nagyságos Dr. Bálint Sándor Úrnak, keresk. isk. tanárnak szól – ekkor Bálint a szegedi felsőkereskedelmi fiúiskolában tanított óraadóként, és ekkor mutatkozott meg különleges nevelői vénája. (Csapody 2013: 21) A képeslapon a Hősök szobra látható, s Juhász tollal ráírta, nyíllal jelölte, melyik a református gimnázium és melyik a református tanítóképző intézet épülete.

*Kedves Sándorom! Nkőrös, 1928. II/3.
Hogy ilyen vad és mindenféle tevékenység-
ben mostohának tetsző sorsomról
panaszkodjam, bizony aligha lesz
valami vizsgámból husvét előtt.
Pedig a husvétii vakációt Veled, csak Veled
együtt akartam eltölteni. Imádkoz-
zál lelki üdvömért! Mert, ha erre
gondolok, félek, egészen elrugom magam.
Ölel sokszor barátsággal
Béla*

Nagykörös
1. Juhász Béla képeslapja Nagykörsről, 1928. február 3., előlap

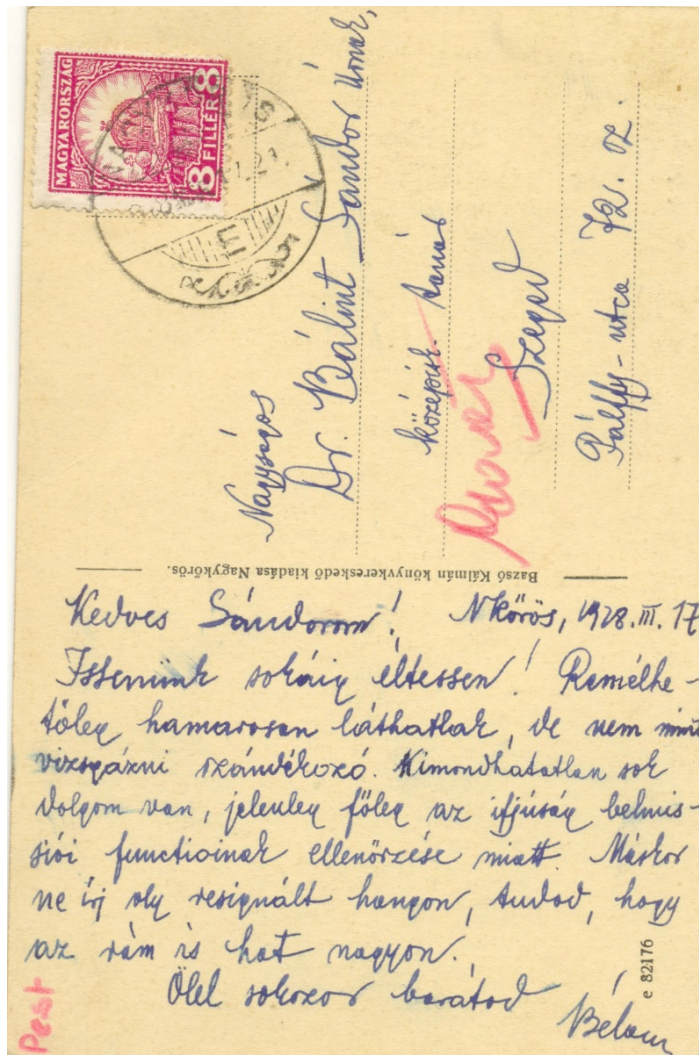
2. Juhász Béla képeslapja Nagykörsről, 1928. február 3., hátlap

A második lap 1928. március 17-én íródott névnapi üdvözlétként; a Bazsó Kálmán könyvkereskedő által kiadott lap a református tanítóképző intézet impozáns épületét ábrázolja:

*Kedves Sándorom! Nkőrös, 1928. III. 17.
Istenünk sokáig éltesen! Remélhe-
tőleg hamarosan láthatlak, de nem mint
vizsgázni szándékozó. Kimondhatatlan sok
dolgom van, jelenleg főleg az ifjúság belmis-
siói functioinak ellenőrzése miatt. Máskor
ne írj oly rezignált hangon, tudod, hogy
az rám is hat nagyon.
Ölel sokszor barátod
Béla*

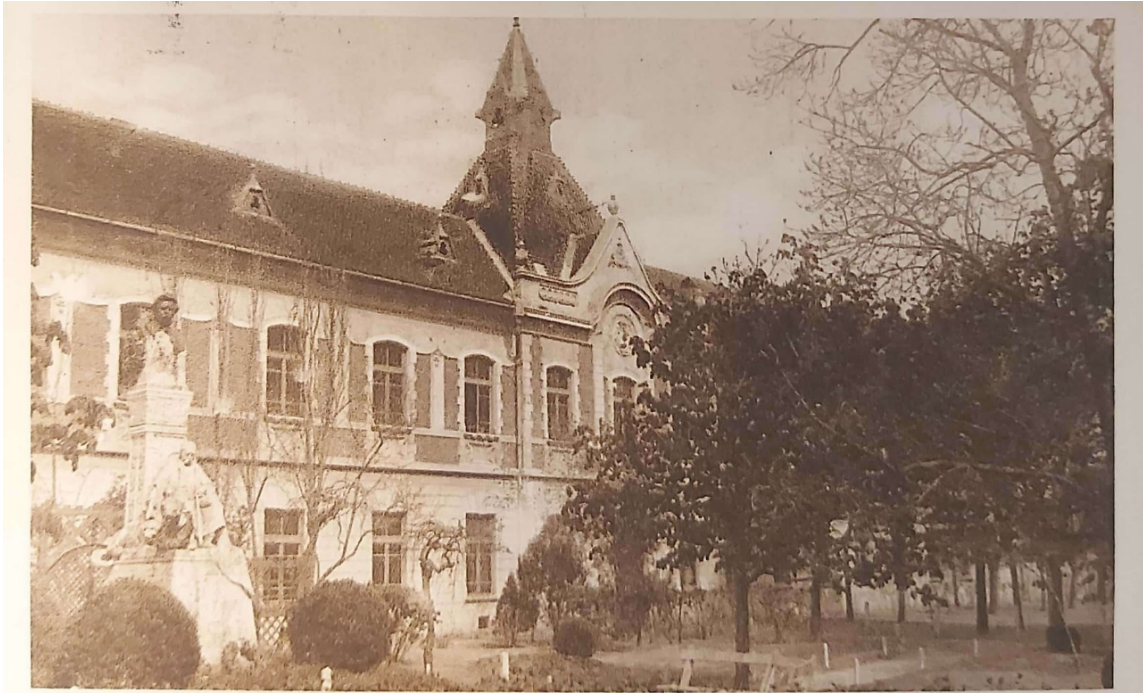
3. Juhász Béla képeslapja Nagykőrösről, 1928. március 17., előlap

4. Juhász Béla képeslapja Nagykorösről, 1928. március 17., hátlap

A harmadik képeslap szintén Sándor-napra érkezett Szegedre, a nagykorösi tanítóképzőintézet látható rajta Arany János szobrával (Németh Sándor kiadása):

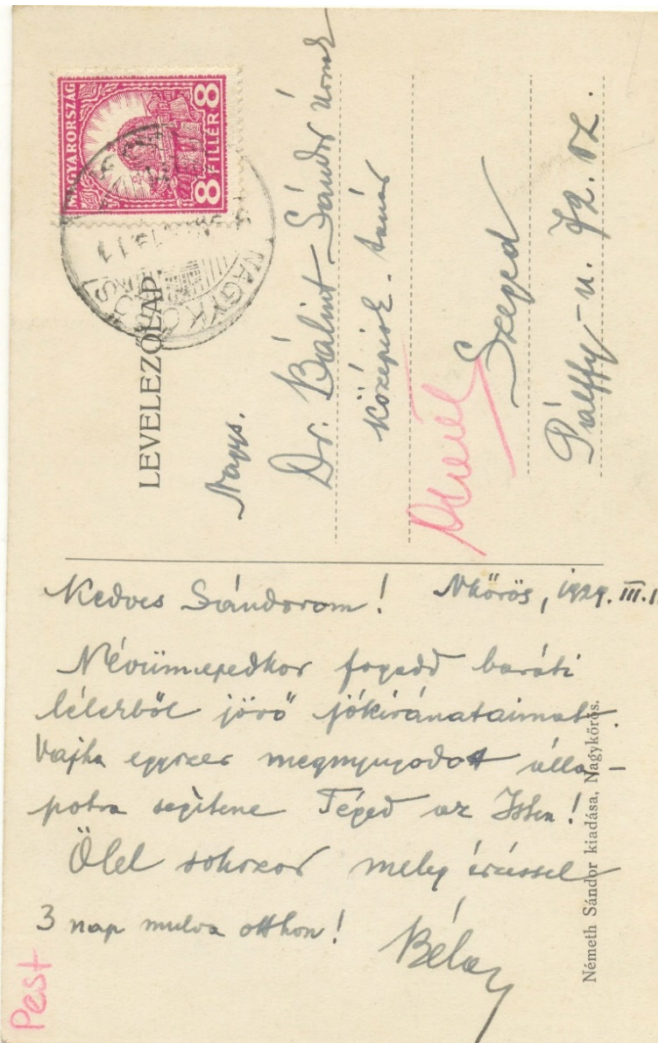
*Kedves Sándorom! Nkörös, 1929. III. 18.
Névünnepedkor fogadd baráti
lélekből jövő jókívánataimat.
Vajha egyszer megnyugodott álla-
potra segítene Téged az Isten!
Öl sokszor mély érzéssel
3 nap múlva otthon!
Béla*

Nagykőrös

Tanítóképzőintézet, Arany János szobrával

5. Juhász Béla képeslapja Nagykőrösről, 1929. március 18., előlap

6. Juhász Béla képeslapja Nagykőrösről, 1929. március 18., hátlap

A „megnyugodott állapot” minden bizonnyal arra utalt, hogy ekkoriban a pályakezdő Bálint Sándor állástalansággal küzdött, ahogyan írja *Magamról* című önvallomásában: „...évekig lézengtem, helyettesítettem, imitt-amott jutottam átmeneti munkához. Nem hagytam magamat – igaz, édesanyám dolgos két kezére föltétlen számíthattam – elkallódní. Kenyerem ugyan nem volt, mégis kaláccsal táplálkoztam. Sokat olvastam: néprajzot, világirodalmat, filozófiát. Gyűjtöttem.” (Idézi Csapody 2013: 22)

(Vajda Árpád) Két képeslapot a csapatban háromszoros olimpiai bajnok Vajda Árpád (1896–1967) sakkmeister írt; sajnos nem sikerült kiderítenem, honnan ismerte Bálintékat. A „Milyen volt a ti utazástok?” kérdés mindenestre szorosabb kapcsolatra utal, hiszen Vajda eszerint tudott arról, hogy Bálint Sándorék a nyári szünetben utazgatnak. (A Liechtenstein-Klamm, Salzburg, Graz, Bécs jelentette élményekről olvasható a *Korunk Szava* hasábjain 1936-ban megjelent *Képek Ausztriából* című útirajz.)

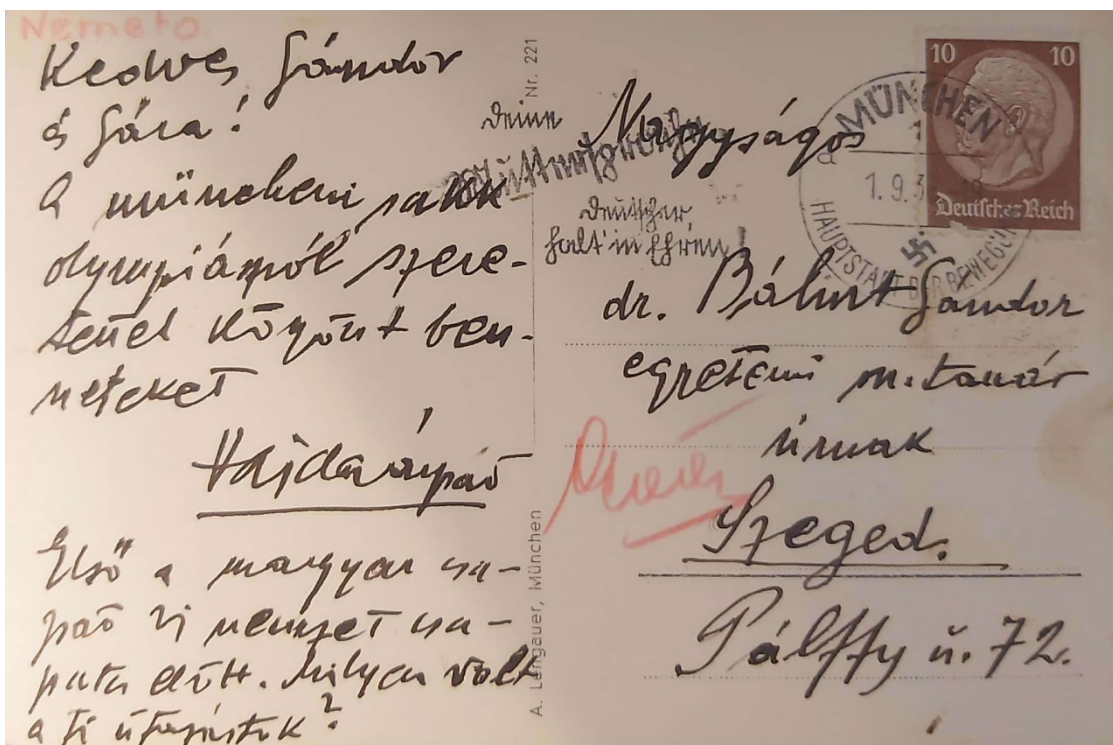
Vajda Árpád 1921-ben a fővárosban szerzett jogi végzettséget; kétszer is megnyerte Budapest amatőr sakkbajnokságát (1919, 1921). Ebben az évben győzött egy londoni nemzetközi versenyen, és lett sakkmeister. Nyolc sakkolimpián vett részt 1924 és 1937 között; 1927-ben, 1928-ban és 1936-an tagja volt a győztes magyar csapatnak. A müncheni sakkolimpiáról a helyszínről számolt be Sándornak és Sárának – az Isar folyót háttérben a hegyekkel ábrázoló lap postabélyegzőjén jól olvasható az 1. g. 36. dátum:

*Dr. Bálint Sándor
egyetemi m. tanár
úrnak
Szeged
Pálffy u. 72.*

*Kedves Sándor
és Sára!
A müncheni sakk
olympiásról szere-
tettel köszönt ben-
neteket
Vajda Árpád
Első a magyar csa-
pat 21 nemzet csa-
pata előtt. Milyen volt
a Ti utazástok?*

7. Vajda Árpád képeslapja Münchenből, 1936. szeptember 9., előlap

8. Vajda Árpád képeslapja Münchenből, 1936. szeptember 9., hátlap

Vajda később a *Magyar Sakkvilág* hasábjain részletesen számolt be olimpiai tapasztalatairól, élményeiről, innen tudjuk, hogy a sakkolimpia helyszínén külön postahivatal is működött: „keményen. A verseny aug. 16-án vette kezdetét, a kiállítási parkban tartott közös ebéddel, amikor a tornavezetőség bemutatta a verseny színhelyét. A kiállítási park 1908-ban nyílt meg, a pavilonok Wilhelm Bertsch tervei után készültek, ugyanígy a parkrészek, díszítő szobrok,

vízművek, stb. is. 1925-ben készült el 10 hét alatt a 41 méter magas világító és kilátó torony. A torony mellett találtuk a sakkolympia külön postahivatalát, innen a főbejárat felé húzódott el az I. számú csarnok, ahol a ruhatár, büffé és a versenyhelyiség talált elhelyezést.” (Vajda 1936: 276) Vélhetően itt, ebben a hivatalban került a lapra a Deutscher Reich feliratú, Paul von Hindenburgot ábrázoló tíz pfennig értékű bélyeg és a postabélyegző.

A másik, a megvilágított Szent Gellért-szobrot ábrázoló képeslapot 1936. december 24-én írta a sakkmester:

Postabélyegző: Budapest 1936 DEC 25

Nagys.

Dr. Bálint Sándor

egyetemi m. tanár úrnak

Szeged

Pálffy u. 72.

P. Erzsébet, 936 XII/24.

Kedves Sándor!

Úgy Neked, mint

Sárának köszönöm

megemlékezéseket

és jókívánságaitokat.

Mindkettőtöknek – és

Édesanyádnak is, akinek

kézcsókomat küldöm –

boldog új évet és kelle-

mes karácsonyi ünnepeket

kívánok. Végre jöjjön egy

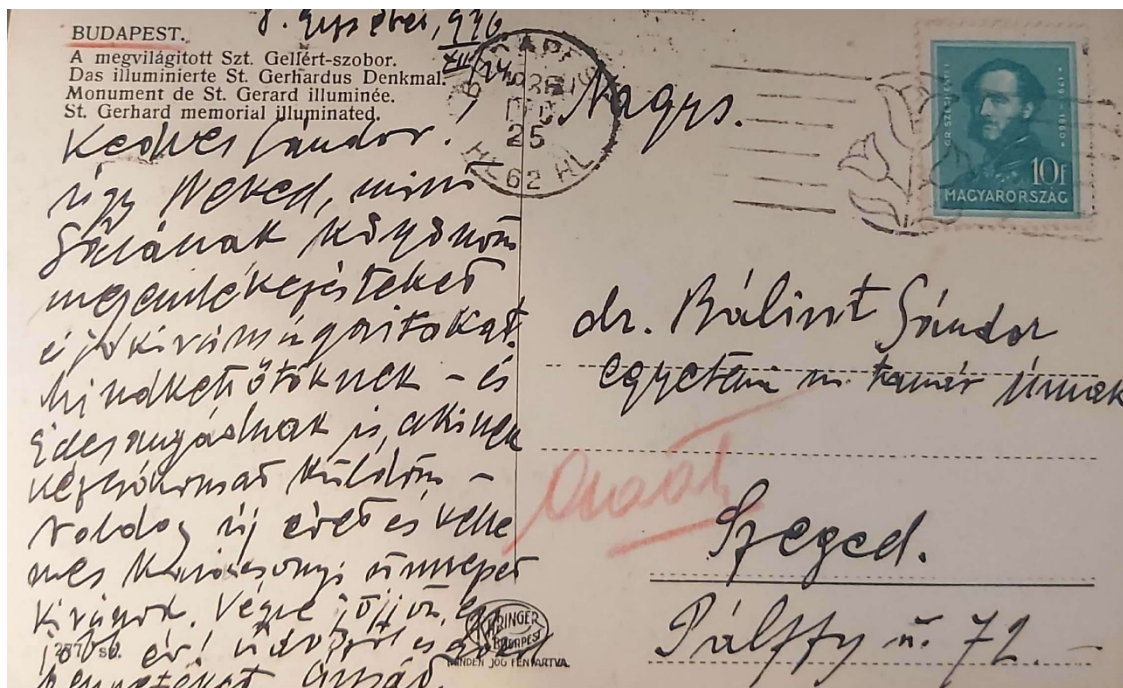
jobb év! Üdvözöl és csókol

benneteket

Árpád.

9. Vajda Árpád képeslapja Budapestről, 1936. december 24., előlap

10. Vajda Árpád képeslapja Budapestről, 1936. december 24., hátlap

A lap keltezése mellett a lakóhelyről is találunk információt – P. Erzsébet –, ami egybevág azzal, hogy Vajda Pestszenterzsébeten lakott, és 1937-től az ottani rendőrkapitányságon dolgozott fogalmazóként, és évtizedekig szervezte az ottani sakkéletet; a népszerű sporttal haláláig szoros kapcsolatban maradt.

Sajtótörténeti érdekesség, hogy pár évvel korábban Vajda angliai győzelméről a némiképp elfogult korabeli helyi sajtó ezt írta: „A londoni Minor sakkversenyén az első díjat Vajda Árpád dr. budapesti állami rendőrségi fogalmazó nyerte el. A hír annyiban érdekel bennünket, mert a győztes matador községünk régi lakosának, Vajda Péter ny. telekkönyvvezetőnek fia, így a dicsőség részben minket is érint.” (Skaper 2020 [1922]) Évekkel ezelőtt fölmerült, hogy Pesterzsébet legeredményesebb sportolójáról, Vajda Árpádról utcát nevezzenek el, ám tudomásom szerint ez eddig nem történt meg.

(Muharay Elemér) A képeslapgyűjtemény egyik kevés adatot tartalmazó, mégis értékes darabján – mely a csíkszeredai Péter Ferenc könyv- és papírkereskedő kiadása – a Gyilkostó és 1941. május 24-i postabélyegző látható és igen rövid üzenet.

941 MÁJ 24

Nggy.

Dr. Bálint Sándor

egy. m. tanár

Szeged

Pálffy u. 72

*A népi gondolat székel-
földi megmozdulásáról
Muharay Elemér*

GYILKOSTÓ.

11. Muharay Elemér képeslapja, 1941. május 24., előlap

12. Elemér képeslapja, 1941. május 24., hátlap

Muharay Elemér (1901–1960) színész, rendező, dramaturg 1941 májusában a Katolikus Legényegylet szervezésében Csíksomlyón rendezett passiójátékot. Muharay – miként Gombos András írja *Hagyományörző mozgalom és együttesek Magyarországon* című tanulmányában – „a népművészet közösséget teremtő erejébe vetett hittel a népi színjátszásból merítő, komplex műfaj kiművelésére törekedett”, és „lényegében a Muharay Elemér által kiművelt koncepció szellemében működnek napjaink hagyományörző együttesei is. Korszerűsödésük jele, hogy egyre inkább érvényesül munkájukban a zenében és táncban kiművelt új folklorizmus hatása.” (Gombos 2002) Ennek szellemében Csíksomlyón a *Dúsgazdag és a szegény Lázár* című darabot mutatták be, ezzel egyúttal a „dúsgazdagolás” népszokását is ismertették, mint erre Varga Kamill ferences szerzetes rámutatott (Varga 2023), mely több szereplős dramatikus játék, ördögfarsangnak is nevezték, a második világháborúig volt szokás Erdélyben, Udvarhely megyében, Gyergyóban s másutt is.

Muharay 1942–1943 között állt az *Ifjúságunk* című KALOT-lap szerkesztőbizottságának élén. A lap *A falukultúra és a hagyományművelés szolgálatában* alcímet viselte, ami nem bizonyult üres szólamnak. „Saját gyűjtésű népmesékkal, mondákkal, ötletes játékokkal, vallásos ünnepek hagyományainak és szokásainak leírásával, ismeretlen tánc-koreográfiai elemekkel, elbeszélésekkel és versikékkel jelentkeztek az egyletek lelkes parasztfiataljai.” (Balogh 1994: 293.)

(Hal Pál) A máriagyúdi kegytemplom látképe látható Hal Pál (1890–1973), a pécsi kereskedelmi középiskola hittanára 1943. augusztus 14-i keltezéssel ellátott képeslapján.

*Nagyságos Dr Bálint Sándor úr
egyetemi magántanár
Szeged
Egyetemi Közp. Épület
Tömörkény u. 2/b*

*+! Nagyságos Tanár Úr, hálásan
köszönöm a küldött értékes és
érdekes értekezését. – Szentkirályi
praelátus úr is élvezte. Ő meg nekem
Dr. Fallenbüchl: Az Ágostonrendiek Ma-
gyarországon c. munkáját adta át, mely
itt-ott megemlékezik kegyhelyekről is. –
Hálás, mély tisztelettel:
Pécs, 943. aug. 14.
Hal Pál*

13. Hal Pál képeslapja, 1943. augusztus 14., előlap

14. Hal Pál képeslapja, 1943. augusztus 14., hátlap

Ha a képeslapból indulunk ki, Bálint Sándor talán a gyűdi kegyhelyről szóló írását küldhette Halnak, ami 1944-ben a *Boldogasszony vendégségében* című kötetben megjelent a Veritas Kiadó gondozásában. De elképzelhető, hogy Hal a *Katolikus Szemlében* publikált *Búcsújárás és település* című dolgozatot kapta meg, bár ez korábban, 1939-ben jelent meg. *Az Ágostonrendiek Magyarországon* című munka 1943-as (Stephaneum Nyomda, Budapest), szerzője Fallenbüchl Ferenc (1873–1953) pap, történetíró. Hal Pál kutatásai elsősorban Turbékra, a turbéki Mária-kegyhely történetére vonatkoztak, bizonyosság erre például a *Szigetvári Hírlap* 1941. december 20-i számában publikált *Remeteélet Turbékban* című írás, de 1942-ben írt a magyaregregyi szentkútról is Pécs Szab. Kir. Város „Majorossy Imre Múzeumának” Értesítőjében. Az említett Szentkirályi Szentkirályi István (1872–1944) teológiai tanár, egyháztörténész. 1898-tól teológiatanár, egyúttal a teológia és a kieszeminárium tanulmányi felügyelője. 1934-től a teológiai főiskola igazgatóhelyettese, 1936-tól pápai prelátnak és a pécsi püspökség történetével foglalkozott.

(Bognár Gyula) Bognár Gyula a jászberényi Magyar Királyi Állami Líceum és Tanítóképző Intézet tanára volt, az intézményt és Lehel kürtjét ábrázoló képeslapján a postbélyegzőn az 1943. IV. 9. dátum olvasható, a tizenkét filléres bélyegen Görgey Artúr látható. Az írógéppel írt szöveg a következő:

*Kedves Sándor Barátom!
Örülök, hogy ismertetésem kiáll-
ta a kritikát. Nem rajtam múltott,
hogy csak most és nem hosszabb ter-
jedelemben került napvilágra. A
szerkesztővel így is vitázni kel-
lett: „korszerű” jelszavakat hangoz-
tat állandóan: háború! anyagihiány!!
Leveled érkezésekor éppen a Ma-
gyar Szemlében megjelent kitűnő*

*cikket olvastam! Gratulálok! A
Nagyságos Asszonynak tisztelettel-
jes kézcsókomat küldöm!
Szeretettel köszönt: Bognár Gyula*

(Az utolsó sort töltőtollal írta a feladó.)

15. Bognár Gyula képeslapja, 1943. április 9., előlap

16. Bognár Gyula képeslapja, 1943. április 9., hátlap

Bognár Gyula ismertetését egyelőre nem tudtam azonosítani, számos publikációja látott napvilágot, de a jászberényi tanítóképző 1943–1944-es évkönyvében Bognár írásait nem említik, talán mert akkor helyezték át másik intézménybe. Az azonban bizonyos, hogy a *Magyar Szemle* 1943. áprilisi számában *A szegedi egyetem és a délvidéki táj* című Bálint Sándor-írás jelent meg, melyben a szerző kifejti, hogy „Egyetemeink a nemzet legmagasabbrendű munkaközösségét alkotják, amelyben a munkamegosztás az egyes egyetemek földrajzi és szellemi környezete alapján érvényesülhet. A tudományművelés közös eszményeit itt mintegy helyi egyéni élménnyé avatja a genius loci lírai ihlete. Vidéki egyetemeinknek aligha lehet szebb feladata, mint éppen a táj lelki ösztönzéseinek megértése és gyümölcsöztetése. Az egyetem és a táj kölcsönösen ihleti egymást. Az egyetemnek a tájban kell gyökereznie, amelynek sajátos értékeit, alvó energiáit egyetemes kultúrjává dolgozza fel, viszont a táj magára eszmél és öntudatra ébred az egyetem hatása alatt.

Szegeden már húsz esztendeje van egyetem, de Szegednek csak harmadik éve van saját egyeteme. Eddig is kereste, de most már meg is kell találnia helyét és misszióját a városban és a délvidéki tájban. A következőkben a szegedi egyetem és a környező táj kölcsönös lehetőségeit próbáljuk kielemezni. Tiszteljük természetesen az eddigi eredményeket, de éppen ezek bátorítanak föl, hogy többet kívánjunk: a szegedi egyetemnek igazán széleskörű hatását.” (Bálint 1943: 187.)

A kívánt széles körű hatás, azt hiszem, vitathatatlan az elmúlt évtizedeket tekintve is, hiszen olyan nagy hatású pedagógusok adták át tudásukat, osztották meg tapasztalataikat a hallgatókkal, és szép szóval biztatva figyelemmel kísérték útjukat a későbbiekben is, mint amilyen Ilia Mihály tanár úr.

Felhasznált irodalom

Bálint S. (1943). A szegedi egyetem és a délvidéki táj. *Magyar Szemle*, 44(1–6) 187–190.

Bálint S. (1936). Képek Ausztriából. *Korunk Szava*, 6. 53–54.

Balogh M. (1994). A KALOT története, 1935–1946. *Történelmi Szemle*, 36(3–4) 283–298. https://ti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz1994_3-4/balogh.pdf Utolsó letöltés: 2024. 08. 22.

Csapody M. (2013). *Bálint Sándor (1904–1980)* Akadémiai Kiadó.

Fábián D. (1974). *József Attiláról*. Kossuth Kiadó.

Gombos A. (2002). *Hagyományörző mozgalom és együttesek Magyarországon*. Kézirat. <https://www.muharay.hu/index.php?menu=133> Utolsó letöltés: 2024. 08. 24.

Ismeretlen szerző: Utcát neveznének el dr. Vajda Árpádról <https://20.kerulet.ittlakunk.hu/utcak-terek/121113/utcat-neveznenek-el-dr-vajda-arpadrol> Utolsó letöltés: 2024. 08. 26.

Skaper B. (2020). Dr. Vajda Árpád erzsébeti sakkmeister. <https://muzeum.pestszsebet.hu/dr-vajda-arpad-erzsebeti-sakkmeister/> Utolsó letöltés: 2024. 08. 22.; *Erzsébetfalva és környéke*, 1922. augusztus 24.

Szenczi Á. (2009). Emlékezés dr. Juhász Bélára – pedagógiai nézeteinek tükrében. *Studia Caroliensia*, 10(2-3), 3-13.

Vajda Á. (1936). A müncheni sakkolympia. *Magyar Sakkvilág*, 21(10) 273-286.

[Varga K. \(2023\). A csíksomlyói ferences iskoladrámák.](http://gyongyos.ofm.hu/6089-2/)
<http://gyongyos.ofm.hu/6089-2/> Utolsó letöltés: 2024. 08. 22.